

ACORD 25/2018, de 7 de març, del Ple
del Consell de l'Audiovisual de Catalunya

D'aprovació de l'Informe 13/2018, de 2 de març, de l'Àrea de Continguts, sobre Les Fake news a internet. El discurs de gènere.

La difusió de continguts a través de les xarxes, la seva viralització i la relació d'aquests elements amb el que s'ha anomenat el fenomen de les *fake news* o de la desinformació a internet són qüestions que preocupen als reguladors europeus. Una preocupació que va lligada tant a la definició d'estratègies que actuïn sobre els mecanismes d'elaboració i difusió de les *fake news*, com al reforçament de les línies d'actuació encaminades a la formació de la població perquè sigui capaç de discriminar la informació que rep; en definitiva programes d'educació en comunicació i en comunicació digital.

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya, d'acord amb l'article 82 de la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, com a autoritat reguladora independent en l'àmbit de la comunicació audiovisual pública i privada, i de conformitat amb les funcions que li atorguen la Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, i la Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya, té entre les seves atribucions el foment de l'educació mediàtica, l'autoregulació i la corregulació en l'àmbit audiovisual.

Així mateix, el CAC és membre de les principals xarxes internacionals d'organismes reguladors en comunicació audiovisual, i comparteix amb aquests la preocupació pel fenomen de les *fake news*.

És en aquest context que l'Àrea de Continguts del Consell ha realitzat l'Informe 13/2018, de 2 de març, *Les Fake news a internet. El discurs de gènere*. L'objectiu és elaborar un informe introductori sobre l'abast del fenomen de les *fake news*, notícies falses o desinformació a internet, amb l'objectiu d'obtenir-ne una visió genèrica i pràctica de les característiques i l'abast. L'anàlisi busca donar resposta a tres qüestions concretes: quins són els sistemes de construcció de les *fake news*; quin és l'abast de la viralització; quins discursos traslladen. L'elecció d'aquesta temàtica sorgeix en el procés d'elaboració de l'informe *10/2018 Anàlisi de la presència a internet de continguts en relació amb la violència masclista*, al detectar la presència de determinats discursos basats en informacions falses.

És per això que el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha adoptat, per 5 vots a favor i 1 abstenció, el següent

ACORD

1. Aprovar l'Informe 13/2018, de 2 de març, de l'Àrea de Continguts, sobre *Les Fake news a internet. El discurs de gènere*.
2. Trametre aquest Acord, juntament amb l'Informe 13/2018, de 2 de març, sobre *Les Fake news a internet. El discurs de gènere*, al president del Parlament i als grups.

parlamentaris, a la presidenta de l'Institut Català de les Dones, Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya; al Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat del Govern d'Espanya; al Consell Nacional de Dones de Catalunya, al Col·legi de Periodistes i al High-Level Group (HLEG) on Fake News and online disinformation (Comissió Europea).

Barcelona, 7 de març de 2018

Roger Loppacher i Crehuet
President

Daniel Sirera Bellés
Conseller secretari

INFORME 13/2018

Àrea de Continguts

Barcelona, 2 de març de 2018

Les *fake news* a internet.

El discurs de gènere

Índex

1.	Objecte de l'informe.....	4
2.	Operacionalització del concepte “fake news”.....	4
3.	Sistema i criteris de cerca	5
4.	Estructura de l'informe	5
5.	Anàlisi	6
5.1	Els processos de creació de les <i>fake news</i> analitzades	7
5.1.1	Creació de continguts falsos	7
5.1.2	Creació de continguts falsos a partir d'elements reals.....	10
5.1.3	Continguts falsos amb origen en una web satírica o humorística.....	19
6.	La viralització dels continguts.....	25
7.	Temes de les <i>fake news</i> analitzades en relació amb qüestions de gènere.....	27
7.1	Informacions falses amb elements que afirmen la inferioritat de les dones	27
7.2	Informacions falses amb elements que creen un discurs contrari a les polítiques de gènere.....	29
7.3	Informacions falses amb elements que desautoritzen els moviments per la igualtat de les dones.....	32
8.	Conclusions	34

1. Objecte de l'informe

Elaborar un informe introductori sobre l'abast del fenomen de les *fake news*, notícies falses o desinformació a internet, amb l'objectiu d'obtenir-ne una visió genèrica i pràctica de les característiques i l'abast.

L'anàlisi busca donar resposta a tres qüestions concretes:

- Quins són els sistemes de construcció de les *fake news*
- Quin és l'abast de la viralització de les *fake news*
- Quins discursos traslladen les *fake news*

Per tal d'acotar l'informe i reforçar-ne el caràcter empíric, l'anàlisi s'ha limitat a un únic àmbit temàtic, les informacions falses en referència a qüestions de gènere.

L'elecció d'aquesta temàtica sorgeix en el procés d'elaboració de l'informe *i10/2018 Anàlisi de la presència a internet de continguts en relació amb la violència masclista*, al detectar la presència de determinats discursos basats en informacions falses.

La mateixa magnitud d'internet i el caràcter d'informe introductori determinen que les *fake news* i les referències que figuren en aquest informe no constitueixen una relació exhaustiva, sinó una mostra d'aquest fenomen. És per això que s'han seleccionat un conjunt de *fake news* heterogènies pel que fa a les característiques i la tipologia.

2. Operacionalització del concepte “fake news”

Per tal de pautar el procés de cerca, el concepte de *fake news* s'ha operacionalitzat per a aquest informe en base a un conjunt de trets característics:

- El contingut és, total o parcialment, fals. Pot utilitzar dades o fets certs que, descontextualitzats o exagerats, adquireixen un sentit diferent o, fins i tot, oposat al real.
- Es presenta com a informació, no com a opinió ni com a posicionament personal.
- No inclou els continguts satírics.

- Està present en plataformes de diferent tipologia: web, xarxes socials, plataformes de distribució de vídeos, etc.
- Pot comptar amb continguts textuals i/o audiovisuals
- Es caracteritza per un grau variable de viralització, moltes vegades multicanal (el mateix contingut es pot trobar en xarxes socials, plataformes de distribució de vídeos, webs, blogs, etc.)

3. Sistema i criteris de cerca

La cerca de continguts s'ha efectuat entre el 2 i el 28 de febrer de 2018.

La localització dels continguts analitzats en aquest informe s'ha realitzat a partir de:

- a) La cerca de diferents paraules i expressions clau al cercador de Google.
- b) Els suggeriments que presenten les diferents plataformes a partir dels resultats de les cerques per paraula clau.
- c) Les referències a d'altres continguts (textuals, enllaços, etc.) obtingudes en llocs web detectats en el mateix procés d'anàlisi.
- d) La consulta de bases de dades de detecció de *fake news* com Caza Hoax, Hoaxy, Maldito Bulo, o Snopes.

4. Estructura de l'informe

L'informe s'estructura entorn a les tres qüestions d'investigació plantejades.

Així, en el primer epígraf s'analitzen els diferents processos de construcció de les *fake news* que formen part d'aquest informe.

El segon punt fa una aproximació a la presència i l'audiència de diferents informacions falses i el seu grau de viralització. A títol d'estudi de cas s'analitza la viralització d'informacions falses de cada una de les diferents categories segons el procés de construcció de les *fake news*.

El tercer epígraf analitza quin és el discurs tramès en forma de *fake news* en relació amb qüestions de gènere.

Finalment, un apartat de conclusions sintetitza la recerca i relaciona els resultats.

5. Anàlisi

El procés de cerca ha identificat un conjunt d'informacions falses o *fake news* en relació a qüestions de gènere. Tal i com ja s'ha fet constar en el punt 1, no es tracta d'un llistat exhaustiu sinó que s'han seleccionat a títol d'exemple i com a mostra de la varietat de tipologies (per format, per origen, per tema, per plataformes de viralització).

El quadre mostra una relació de continguts que apareixen en els diferents apartats de l'informe i les plataformes en les quals s'han detectat.

Quadre 1. Fake news analitzades en relació amb qüestions de gènere

Fake news	Plataformes
El govern d'Islàndia pagarà als homes que es casin amb una dona islandesa	Webs / Blogs / YouTube / Twitter / Facebook
Les dones són les principals agressores d'infants	Webs / YouTube / Twitter
La Universitat d'Oxford donarà més temps a les dones per fer els exàmens	Webs / Blogs / YouTube / Twitter / Facebook
Cada any moren 30 homes a mans de les seves parelles	Webs / Blogs / Fòrums / Facebook
Un 80% de les denúncies per violència masclista són falses	Webs / Blogs / Fòrums / Twitter / Facebook
No existeix una bretxa salarial entre dones i homes	Webs / Blogs / Fòrums / YouTube / Twitter / Facebook
La Junta d'Andalusia regalarà la matrícula universitària a les dones que denunciïn a un home per violència masclista	Webs / Blogs / Fòrums / Twitter / Facebook
Els serveis socials recomanen denunciar per violència masclista per obtenir ajudes econòmiques	YouTube / Facebook / Twitter
Científics saudites confirmen que la dona és un mamífer però no és humana	Webs / Blogs / YouTube / Twitter / Fòrums / Facebook
L'Ajuntament d'Oviedo prohibirà mirar i adreçar-se a les dones pel carrer	Webs / Twitter
Una feminista hauria interromput el seu embaràs perquè el nadó era un nen	Webs / Twitter / YouTube / Facebook
Una revista feminista insta a interrompre l'embaràs a tots els nadons de raça blanca	Webs / Fòrums / Twitter

5.1 Els processos de creació de les *fake news* analitzades

En aquest epígraf s'analitza els diferents processos de construcció de les *fake news* que formen part d'aquest informe.

Les informacions falses relacionades amb qüestions de gènere analitzades en aquest informe presenten un origen i una construcció diversa: un primer grup està format per continguts falsos que es creen sense cap relació amb un fet real; un segon grup són les que es construeixen a partir d'algun element real que es transforma per donar lloc a un significat diferent; un tercer grup són informacions difoses com a reals i que han tingut el seu origen en webs satíriques o de construcció de notícies falses amb intenció explícitament humorística.

A continuació s'exposen exemples de *fake news* de cada un d'aquests orígens diversos.

5.1.1 Creació de continguts falsos

Es tracta d'una sèrie de *fake news* creades a partir de **continguts totalment falsos** i amb elements formals i de llenguatge que els doten d'una aparença d'informació real.

Fake news: El govern d'Islàndia pagarà als homes que es casin amb una dona islandesa

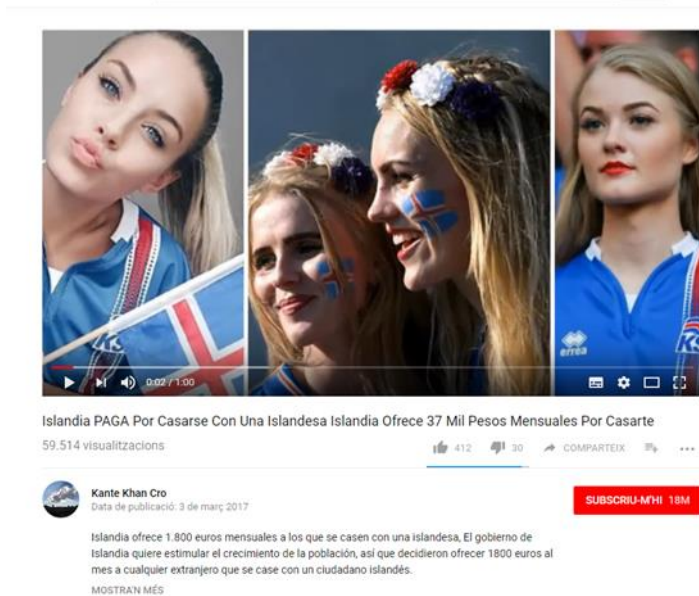
Segons aquesta informació falsa, davant la manca d'homes autòctons, **el govern d'Islàndia pagaria** a qui es casés amb una dona islandesa¹. Aquests continguts, molt nombrosos a webs i blogs i també a la plataforma YouTube, s'acompanyen de fotografies de suposades dones islandeses i de comentaris d'usuaris que es mostren interessats en la proposta.

Per exemple, al web los40.com es difon sota el títol *ISLANDIA PAGA POR CASARTE CON UNA ISLANDESA*. La mateixa informació es presenta en termes molt similars en molts altres llocs web com ara a Elpopular.pe (*Islàndia ofrece jugosa mensualidad a aquellos que se casen con una islandesa*) o a msn.com (*Islàndia paga por casarte con una Islandesa*).

¹ Tal com s'indica al web de verificació de fets Maldito Bulo, la mesura ha estat desmentida pel Ministeri d'Exterior islandès.

Igualment, a la plataforma YouTube els continguts apareixen amb títols com *Islandia PAGA Por Casarse Con Una Islandesa* *Islandia Ofrece 37 Mil Pesos Mensuales Por Casarte* i *Islandia paga para casarse con islandesas* o *Islandia OFRECE 1.800 Euros (USD 1900) AL MES para los que se CASEN con una Islandesa*:

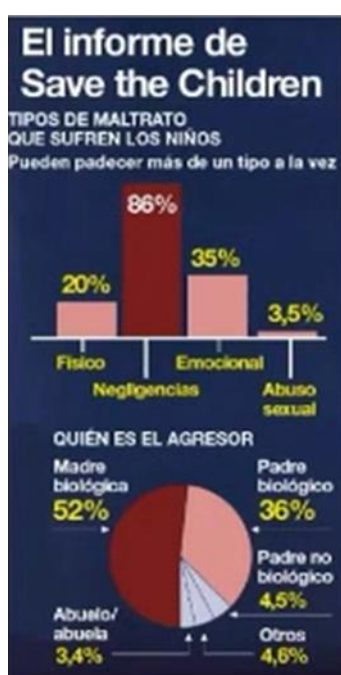
Figura 1. Captura de pantalla del vídeo de YouTube *Islandia PAGA Por Casarse Con Una Islandesa* *Islandia Ofrece 37 Mil Pesos Mensuales Por Casarte* del canal Kante Khan Cro

Fake news: Les dones són les principals agressores d'infants

En un segon exemple detectat s'afirma que **les dones són les principals agressores d'infants**. En aquest cas la falsa notícia² es sustenta en dues gràfiques amb dades relatives al maltractament infantil que apareixen vinculades a l'organització Save The Children. Una cerca per imatge al cercador de Google retorna desenes de llocs web que inclouen una o ambdues gràfiques i també s'ha detectat la seva presència a Twitter i YouTube.

Figura 2. Gràfiques falses vinculades a Safe The Children viralitzades a la xarxa

En cap de les webs analitzades es referencien les gràfiques: no s'especifica el nom de l'informe del qual suposadament s'extreuen, ni l'àmbit geogràfic al qual es refereixen (s'ha detectat a llocs web de diferents països), ni la data d'elaboració. A més, no s'ha detectat la presència d'aquestes gràfiques en cap dels informes publicats al lloc web de Save The Children.

Per exemple, al vídeo de YouTube titulat *Cultura de la Violacion MGTOW Español* l'off fa referència a les dades de maltractament infantil i mostra en pantalla l'informe en el que basa el seu discurs, titulat "Violencia sexual contra los niños y las niñas. Abuso y

² L'informe *Maltrato infantil en la familia en España* elaborat l'any 2011 pel Centro Reina Sofía para el estudio de la violencia sota encàrrec del Ministeri de Sanitat Política Social i Igualtat (http://www.observatoriodelainfancia.msssi.gob.es/productos/pdf/malt2011v4_total_100_acces.pdf), aporta dades que contradiuen aquesta afirmació.

explotación sexual infantil. Guía de material básico para la formación de profesionales”, elaborat per Save The Children i el Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. Mentre l’*off* llegeix fragments de l’informe, es projecten les gràfiques atribuïdes a Save The Children, i es dona a entendre que es troben dins l’informe al qual es fa referència. No obstant això, aquestes gràfiques no apareixen al mencionat informe i tampoc no responen a les xifres que s’hi presenten.

5.1.2 Creació de continguts falsos a partir d’elements reals

En el marc de les *fake news* analitzades s’ha trobat un segon grup on es parteix **d’una informació total o parcialment real que es reconstrueix per crear una informació falsa.**

Aquest procés de construcció de *fake news* segueix procediments diversos.

5.1.2.1 Modificació del significat de la “notícia” a partir de la presentació distorsionada d’un fet real

En alguns dels exemples analitzats al present informe s’aprofita un contingut real per distorsionar el significat del conjunt de la “notícia”.

Fake news: La Universitat d’Oxford donarà a les dones 15 minuts més de temps per fer els exàmens

En aquest cas, la Universitat d’Oxford va decidir augmentar en 15 minuts les durades dels exàmens a tots dos sexes, i no únicament a les dones³. La construcció de la informació falsa va aprofitar un element cert (l’ampliació de la durada dels exàmens) per falsejar els fets (només elles tenien 15 minuts més) i introduir-hi un discurs de discriminació dels homes i d’inferioritat de les dones.

Per exemple, el web mediterraneodigital.com va publicar la informació sota el títol *Las mujeres tendrán 15 minutos más para hacer los exámenes de la Universidad que los hombres para conseguir la ‘igualdad’*, i el cos de la notícia així ho afirma.

³ Tal i com va confirmar el director de comunicació corporativa de la Universitat d’Oxford al web de verificació de fets Maldito Buló.

“La prestigiosa Universidad de Oxford ha puesto en marcha una polémica medida con la que pretendía conseguir igualdad, pero con la que conseguido desigualdad. El objetivo es que las mujeres mejoren sus notas, aunque la medida elegida ha desatado todo tipo de críticas. La Universidad de Oxford ha decidido ampliar el tiempo de realización de los exámenes de matemáticas y de informática en 15 minutos para las mujeres, según informa el Daily Mail. Mientras los estudiantes masculinos dispondrán de 90 minutos, ellas tendrán 105 para hacer un examen de la misma dificultad y extensión”

D'altres webs, com losreplicantes.com, amb el títol *La Universidad de Oxford da más tiempo a las mujeres para hacer los exámenes* també s'hi fan ressò:

“La medida ha generado cierta polémica debido a su carácter desigual con los sexos de sus estudiantes, ya que la Universidad ha decidido dar 15 minutos más de tiempo a las mujeres para realizar un examen respecto a los estudiantes varones. Este aumento de duración de los exámenes viene motivado por el bajo rendimiento de las mujeres en las notas de los exámenes respecto al de los hombres. En anteriores años las notas altas en los hombres duplicaban a las de las mujeres y con este cambio se pretende ecualizar estos desajustes. La Universidad indica que este aumento de duración con el que las mujeres disponen de 105 minutos respecto a los habituales 90 minutos se hace con motivos reales en los que las mujeres "manejan peor el estrés" y "repasan más sus respuestas".

Nombrosos perfils de Twitter també reproduïxen aquesta informació falsa, com ara:

Figura 3. Captura de pantalla de diversos perfils de Twitter que comparteixen la falsa informació segons la qual la Universitat d'Oxford atorga 15 minuts més a les dones en els exàmens

Fake news: Cada any moren 30 homes a mans de les seves parelles

Altres exemples de *fake news* detectats sustenten la seva informació en la negació de les dades sobre una matèria. En aquest cas es contradiuen les dades aportades pel Consejo General del Poder Judicial en relació a les morts d'homes a l'Estat espanyol per violència a mans de les seves parelles o ex-parelles dones. Segons aquest informe, l'any 2015⁴, el darrer amb dades, les morts d'homes assassinats per les seves parelles o ex-parelles van ser 10.

Es construeix una informació falsa⁵ que dona una xifra de 30 homes morts. S'argumenta que els organismes oficials menteixen i que aquesta xifra, que es referencia a un presumpte recompte de casos a la premsa, demostra que els homes estan desprotegits per la legislació contra la violència masclista.

⁴ Informe sobre víctimas mortales de la violencia de género y de la violencia doméstica en el ámbito de la pareja o ex pareja en 2015: <http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Estadistica-Judicial/Estadistica-por-temas/Datos-penales-civiles-y-laborales/Violencia-domestica-y-Violencia-de-genero/Victimas-mortales-de-violencia-de-genero-y-violencia-domestica-en-ambito-de-la-pareja-o-ex-pareja/>

⁵ Tal com s'indica al web de verificació de fets Maldito Bulo, on la xifra ha estat contrastada amb la informació publicada pel CGPJ.

Per exemple, el web actual.com va publicar la informació sota el títol *Lo que Gobierno y Fiscalía no quieren que se sepa: 13 varones asesinados por mujeres en 2016*:

“Si el año pasado por estas fechas ignoró los 29 varones que perdieron la vida a manos de mujeres, en 2016 ignora los 13 que han corrido esa misma suerte. Menos que el año pasado, lo cual es positivo, pero para el Ministerio del Interior y la Fiscalía lo mismo da ocho que ochenta... no consta, no existen. [...] No tendremos otro remedio que acudir a los medios de comunicación para descubrir que sí los hay.”

El blog Custodia paterna es va fer-se ressò d'aquest plantejament en l'article *Son miles los hombres que mueren cada año víctimas de la violencia feminista*.

“No son 30, los hombres que mueren cada año asesinados por sus mujeres 30 lo son a manos directas de sus mujeres, pero son miles los que matan a causa de la violencia feminista. Una violencia que se encuentra financiada por los miles de millones de euros que alimentan la financiación de las asociaciones feministas y enriquecen a los partidos políticos.”

L'article *Información oficial de víctimas mortales en el ámbito doméstico durante 2013* del blog Mereces saberlo publica una xifra que no coincideix amb les dades oficials de l'INE⁶:

“información oficial de víctimas mortales en el ámbito doméstico durante 2013
Última actualización: 29DIC17
60 a manos de hombres (VG), el 64,5%, y
33 a manos de mujeres (VD), el 33,5%”

Fake news: Un 80% de les denúncies per violència masclista són falses

Algunes *fake news* tenen el seu origen en la distorsió del concepte que centra el contingut. En aquest exemple detectat, es fa coincidir el concepte “denúncia no condemnatòria” en matèria de violència masclista amb la idea de denúncia falsa.

Així, el CGPJ fa pública anualment la informació sobre les denúncies per violència masclista⁷ presentades a l'Estat espanyol i la Fiscalia General de l'Estat va situar el

⁶Informe sobre víctimas mortales de la violencia de género y de la violencia doméstica en el ámbito de la pareja o ex pareja en el año 2013: <http://www.poderjudicial.es/cgpi/es/Temas/Estadistica-Judicial/Estadistica-por-temas/Datos-penales--civiles-y-laborales/Violencia-domestica-y-Violencia-de-genero/Victimas-mortales-de-violencia-de-genero-y-violencia-domestica-en-ambito-de-la-pareja-o-ex-pareja/>

percentatge de denúncies falses en el 0,01% del volum total de denúncies presentades per violència masclista.

La construcció de la *fake news* es basa en considerar com a denúncies falses totes aquelles denúncies presentades que no van ser condemnatòries (que no van arribar a judici perquè es van resoldre amb un procés de mediació, van ser retirades per la denunciant, van ser retirades per altres organismes quan la víctima no va voler presentar la denúncia o eren redundants quan la víctima sí va presentar la denúncia, en casos on no va poder-se justificar la perpetuació del delictes, etc.). A partir d'aquí s'argumenta que s'interposen per obtenir els "beneficis" que preveu la legislació contra la violència masclista.

Per exemple, el web mediterraneodigital.com va publicar la informació sota el títol *Un informe confidencial revela que, el 80% de las denuncias por violencia de género, son falsas*, on es fa ressò d'un suposat informe de l'associació Familia en derechos. L'article transcriu el que presenta com a fragments d'aquest informe on s'argumenta que les dones interposen denúncies per violència masclista de manera interessada per sortir beneficiades en processos de divorci, com ara:

"España ha creado un mecanismo legal y mediático con fondos europeos que alienta la interposición masiva y sistemática de denuncias por violencia de género, mayoritariamente en los procesos de separación y divorcio, vinculadas a la percepción de una serie de partidas económicas europeas, privilegios económicos y prebendes de diversa índole. Es lo que se ha venido a llamar en España, la Industria del Maltrato"

L'article s'acompanya de la següent imatge:

⁷ <http://observatorioviolencia.org/?s=datos+sobre+denuncias>

També el web alertadigital.com es fa ressò d'aquestes tesis en l'article *Hablemos de denuncias falsas*:

“[...] más del 15 por ciento de la población masculina reclusa en España ha sido privada de libertad por denuncias de “violencia de género”, presentadas por mujeres que generalmente están inmersas en procesos de ruptura matrimonial, convenientemente aconsejadas por sus letrados, para así conseguir ventajas procesales en los pleitos de divorcio, por la custodia de los menores y por la liquidación del régimen económico de gananciales.”

Fake news: No existeix una bretxa salarial entre dones i homes

Un altre cas d'atribució d'una significació diferent a un concepte es dona en un exemple de *fake news* relatiu a la bretxa salarial entre dones i homes.

L'Institut Nacional de Estadística⁸ i l'Institut Català d'Estadística⁹ van situar la bretxa salarial entre homes i dones al 2014, en el 14,9% a l'Estat espanyol. La construcció de la *fake news* es basa en igualar els conceptes "bretxa salarial"¹⁰ i "salari anual" per afirmar que la diferència entre dones i homes es deu a que les dones treballen menys hores i perquè "trien" feines menys remunerades. A partir d'aquí s'articula el discurs que no existeix una bretxa salarial de gènere.

Per exemple, el web *miseshispano.org* va publicar la informació sota el títol *El mito feminista de la brecha salarial de género*, i el cos de la notícia així ho afirma:

"La diferencia se produce porque las mujeres eligen estudiar carreras peor remuneradas, trabajos y turnos menos peligrosos, horarios más flexibles, y principalmente por el hecho de quedar embarazadas y dedicar más tiempo que el hombre a la crianza de los hijos, lo cual afecta su experiencia laboral y capital humano, haciéndolas más improductivas y caras para el empleador."

El web *mediterraneodigital.com* també va fer-se ressò d'aquest plantejament en l'article *La mentiras que nos cuentan sobre la brecha salarial entre hombres y mujeres*.

"En resumen, las mujeres ganan menos porque trabajan de media anual 400 horas menos. El motivo de esto se debe a que es la mujer la que soporta la carga familiar [...] Pero casos de discriminación en los que un hombre gane más que una mujer por el mismo Trabajo, y las mismas horas, no llegan al 1%. Que no nos engañen más"

⁸http://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INESeccion_C&cid=1259925408327&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios%2FPYSLayout

⁹<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8205>

¹⁰La bretxa salarial entre homes i dones es defineix com la diferència entre la mitjana del guany salarial brut per hora dels homes i la mitjana del guany salarial brut per hora de les dones com a percentatge de la mitjana del guany salarial brut per hora dels homes. Font: Idescat.

5.1.2.2 Creació d'una informació falsa mitjançant l'ocultació de certes dades

Un altre sistema de creació d'una informació falsa detectat **parteix d'una informació de la qual s'oculten certes dades, de manera que es modifica el significat de la notícia.**

Fake news: La Junta d'Andalusia regala la matrícula universitària a les dones que denuncien un home per violència masclista

Aquest seria el cas d'algunes "notícies" que es fan ressò de la publicació d'un decret de la Junta d'Andalusia, que disposa que les víctimes de violència masclista gaudiran d'exempció en el pagament dels serveis universitaris. La construcció de la informació falsa es realitza mitjançant l'ocultació que per accedir a aquesta bonificació cal una resolució judicial, no una mera denúncia, de manera que es distorsiona el significat final.

La web alertadigital.com, per exemple, es fa ressò de la informació sota el títol *La Junta de Andalucía regalará la matrícula universitaria a las mujeres que denuncien a un hombre por "violencia de género"* i genera nombrosos comentaris de les persones usuàries que suggereixen que la mesura provocarà un augment de les denúncies falses.

"La Junta de Andalucía y el Consejo Andaluz de Universidades (CAU), quieren incentivar el negocio del maltrato del 016, regalando una matrícula universitaria gratuita a las mujeres que denuncien a un hombre por "violencia de género", con el apoyo de la consejera de IGUALDAD irreal"

El blog machoprensa.wordpress.com transcriu íntegrament l'article d'alertadigital.com incloent-hi el títol, mentre que algunes pàgines de Facebook es fan ressò de la notícia i la comparteixen.

Figura 4. Captura de pantalla de la pàgina de Facebook *Te gustaria comprender el mundo, mira esta pagina* on es comparteix l'enllaç a la falsa notícia difosa al web [alertadigital.com](http://www.alertadigital.com)

En d'altres ocasions, el que s'oculta i determina la conversió en informació falsa és la data de la informació. Així, la mencionada notícia, del 2015, es comentada i viralitzada a Twitter també al 2018 com si encara fos una notícia d'actualitat quan ha estat superada per noves disposicions.

5.1.2.3 Creació d'una informació falsa a partir de la generalització d'un fet real particular

Un altre sistema de construcció d'una *fake news* detectat en aquest informe és la generalització a partir d'algun fet real particular que, tret de context, es presenta com a norma.

Fake news: Els serveis socials recomanen denunciar per violència masclista per obtenir ajudes econòmiques

Per exemple, a YouTube s'han trobat diversos vídeos on s'afirma que els serveis socials de l'Estat recomanen denunciar a la parella per violència masclista per tal d'obtenir ajudes econòmiques. Aquesta afirmació està basada en un reportatge de TVE Canàries en què s'entrevistava una dona que denunciava la seva situació

precària atès que no rebia cap ajuda social. En un moment de l'entrevista el reporter destaca el fet que els serveis socials havien arribat a recomanar a la dona denunciar la seva parella per violència masclista per tal d'obtenir una ajuda i l'entrevistada així li confirma.

Amb la reproducció d'aquest fragment, descontextualitzat, es publiquen vídeos amb títols com *España Servicios Sociales recomiendan denuncias falsas* (canal Open Your Eyes I don't need feminism) o *Servicios sociales recomiendan denunciar falsamente por violencia de genero a una okupa en España* (canal Fauna Feminazi), entre d'altres.

Figura 5. Captura de pantalla del vídeo de YouTube *Servicios Sociales recomiendan denunciar falsamente por violencia de genero a una okupa en España* del canal Fauna Feminazi

5.1.3 Continguts falsos amb origen en una web satírica o humorística

Un tercer grup de notícies falses respon a **la disseminació de continguts que es presenten com a reals però que tenen el seu origen en una web d'humor o satírica.**

L'origen d'aquestes informacions falses es troba, bé en pàgines dedicades a la publicació de continguts satírics o d'humor en un format que vol semblar el propi d'un diari online, bé en eines que a partir d'una pàgina web permeten generar "notícies".

Així, entre les pàgines que es presenten com a satíriques¹¹ es trobarien, per exemple, *El mundo Today*, *World News Daily Report* i *12minutos.com*. Aquesta darrera, a més, també inclou eines de creació.

En aquests casos la construcció de la informació falsa es basa en la transmissió de la notícia com si fos real, amb independència de la intencionalitat de la persona que la distribueix.

A títol d'exemple, la web *12minutos.com* s'encapçala amb el text:

“Crea tu broma ahora. Crea tu noticia falsa y engaña a todos tus amigos. Puedes compartir la noticia en cualquier red social. ¿Qué esperas para empezar?”

I inclou també un avís en la pàgina d'apertura:

“Se prohíbe cualquier chistes racistas, homofóbicos o pornográficos. No dude en informar de cualquier contenido inapropiado poniéndose en contacto con nosotros a través del formulario de contacto.”

Fake news: Científicos saudites confirman que las dones són mamíferos però no humanas

Entre aquestes informacions falses s'ha detectat el cas d'una “notícia”, difosa a partir del web *World News Daily Report*¹², on s'afirma que uns científics saudites confirmaven que la dona seria un mamífer però no humana.

Per exemple al lloc web *Estrelladigital.es*, apareix sota el títol *Científicos saudíes dicen que la mujer es un mamífero, no un ser humano*:

“Hasta este momento la mujer era considerada un objeto. Así, en el reino saudí ahora el género femenino tendrá garantizado derecho a alimento y agua, además del respeto y atención. Y no es broma. Las mujeres serán consideradas mamíferos en

¹¹ **El Mundo Today** (apartat *Aviso Legal*): “El portal ‘El Mundo Today’ es un diario satírico cuyo único fin es el entretenimiento. Todos sus contenidos son ficción y no se corresponden con la realidad.”

World News Daily Report (pàgina d'inici): “World News Daily Report assumeix tota la responsabilitat per la naturalesa satírica dels seus articles i pel caràcter fictici dels seus continguts” [Traducció de l'anglès].

12 minutos.com (apartat *Sobre el sitio*): “Este es un sitio de entretenimiento, las noticias son creadas por los usuarios. Estas son noticias humorísticas, de fantasía, ficticias, que no deben ser tomadas en serio o servir como fuente de información.”

¹² Tal com s'indica al web de verificació de fets Maldito Bulo, la notícia és originària del web satíric *World News Daily Report*.

Arabia Saudí tras un estudio científico que ha llegado a esta aberrante conclusión. Aunque parezca mentira, la resolución del estudio supone un gran paso adelante para los derechos de la mujer en Arabia Saudí y podría alterar todas las leyes aplicadas actualmente en el país, según explica Jillian Birch, portavoz de Amnistía Internacional. [...]"

O també al web Argumentopolitico.com, en termes similars:

“En una decisió sin precedentes, un grupo de científicos de Arabia Saudita han llegado a la conclusión de que las mujeres son en realidad mamíferos, otorgándoles los mismos derechos que las demás especies de mamíferos [...] El veredicto, que se redujo a solo horas antes del Día Internacional de la Mujer, se considera “histórico” por algunos expertos y grupos de defensa de los derechos de la mujer. “

La informació falsa forma part dels temes de discussió de diferents fòrums com ara Forocoche (*Científicos saudíes: "la mujer es un mamífero, no un ser humano"*) on moltes persones usuàries hi atorguen credibilitat:

“Visto desde occidente es una aberración, por supuesto (aunque mamíferos somos todos), pero para ellas la situación mejorará, y los pequeños cambios, en esos sitios, son poderosos. [...].”

Tal i com es desprèn del context, la “notícia” també es distribuïda com a verídica a xarxes socials com Facebook i Twitter:

Figura 6. Captura de pantalla del perfil de Twitter @joseloar30 en què comparteix la falsa notícia *Grupo de científicos Árabes admite que la mujer es mamifero pero no humano*

Fake news: L'Ajuntament d'Oviedo prohibirà mirar i adreçar-se a les dones pel carrer

Un segon exemple de notícies generades a partir d'un lloc web especialitzat en continguts satírics és la suposada prohibició de l'Ajuntament d'Oviedo de mirar i adreçar-se a les dones pel carrer. En aquest cas la informació es va originar al web 12minutos.com¹³.

¹³ Tal com s'indica al web de verificació de fets Maldito Buló.

Figura 7. Captura de pantalla de la noticia *El Ayuntamiento de Oviedo prohibirá mirar y dirigirse a las mujeres por la calle* al web satíric 12minutos.com

Per exemple la web lodehoyrd.com se'n va fer ressò sota el títol *Aprueban ley que prohíbe mirar y dirigirse a mujeres por la calle*:

“Esta Ley aunque muchos la ven como una locura, las feministas están pidiendo que se aplique a nivel mundial. El Tripartito que gobierna en el Ayuntamiento de Oviedo aprobó ayer en Pleno prohibir al sexo masculino dirigirse a las mujeres por la calle, salvo en tres excepciones. [...] Para ello, se organizará una patrulla distribuida por distritos, encargados de velar porque se cumpla la ordenanza de nuevo cuño.”

En aquest cas la distribució de la informació falsa es va concentrar especialment a Twitter:

Figura 8. Captura de pantalla de diversos perfils de Twitter que donen difusió a la informació del web satíric 12minutos.com segons la qual l'Ajuntament d'Oviedo prohibiria mirar i dirigir-se a les dones pel carrer

6. La viralització dels continguts

En aquest epígraf s'analitza la presència i l'audiència de diferents informacions falses i el seu grau de viralització. A títol d'estudi de cas s'analitza la viralització d'una informació falsa de cada una de les diferents categories de creació.

Per tal de tenir una aproximació a la difusió que es fa d'una notícia falsa, s'ha quantificat el nombre de resultats que dona una cerca a Google i s'ha analitzat el contingut dels 50 primers. D'altra banda, pel que fa a la difusió en format vídeo s'ha fet una cerca dels continguts en la plataforma YouTube. Finalment, pel que fa a la seva incidència a les xarxes socials, s'han detectat diversos tuits que reproduïxen les notícies falses i que han estat posteriorment compartits per altres perfils però, no es disposen d'eines per analitzar la viralització a través de les xarxes socials.

Fake news: El govern d'Islàndia pagarà homes que es casin amb una dona islandesa

Es tracta d'una informació falsa sense cap relació amb un fet real.

Segons el lloc web de verificació de dades Snopes l'origen d'aquesta informació falsa és un post de juny de 2016 en un blog anomenat *The Spirit Whispers*, en el qual s'afirmava que el Govern d'Islàndia donaria 5.000 dòlars mensuals als homes que es cassessin amb dones islandeses.

En la data de tancament d'aquest informe, aquesta informació s'ha viralitzat, en llengua castellana, en formats i plataformes diverses.

Així, l'anàlisi dels primers 50 resultats d'una cerca a **Google** ("Islàndia pagarà a quien se case") mostra que prop de la meitat (el 48%) reproduïxen la informació falsa, el 4% presenten la notícia falsa al titular i la desmenteixen al cos de la informació, i un 14% són desmentits de la *fake news*.

Aquesta informació falsa també és present a la plataforma d'intercanvi de vídeos **YouTube**. La cerca dona com a resultat 16 vídeos diferents que transmeten la informació falsa i 1 que la desmenteix. Entre els que confirmen la notícia, el vídeo *Islàndia paga para casarse con islandesas* del canal LyndonjouHD compta amb 1.010.559 visualitzacions i el vídeo *Islàndia ofrece 1800 euros mensuales si te casas con una de sus mujeres. solo tienes que...* del canal Badabun, amb 234.804.

Fake news: La Universitat d'Oxford donarà a les dones 15 minuts més de temps per fer els exàmens

Aquesta notícia falsa parteix d'una ampliació de la durada dels exàmens d'aquesta universitat per a tot l'alumnat.

La cerca a **Google** ("Universidad Oxford da más tiempo exámenes a las mujeres") mostra que de les primeres 50 respostes, un terç de les entrades (32%) difonen la notícia falsa com a verídica, mentre que el desmentit representa el 20% i la notícia real el 18%.

Quant a **YouTube** s'ha detectat un únic vídeo que reflecteix la interpretació errònia, amb una audiència de 1.300 visualitzacions.

Fake news: Científics saudites confirmen que les dones són mamífers

Es tracta d'una informació falsa publicada per primera vegada, segons Snopes, en la web satírica canadenca *World News Daily Report* el maig del 2016, en llengua anglesa.

Actualment, una cerca d'aquesta notícia falsa a **Google** ("científicos saudíes mujer mamífero") mostra que dels 50 primers resultats, la majoria (48%) presenten la informació com a real i el 10% en desmenteixen l'autenticitat.

A la plataforma **YouTube**, aquesta informació falsa té una presència residual (1 vídeo amb 900 visualitzacions).

7. Temes de les *fake news* analitzades en relació amb qüestions de gènere

En aquest epígraf s'analitza quins són els continguts tramesos en forma de fake news en el conjunt de "notícies" analitzades en aquest informe.

Amb independència de la finalitat dels agents creadors i distribuïdors d'informacions falses, la transmissió d'aquestes notícies crea un discurs a la xarxa sobre els temes que tracten. Són peces que es presenten com a informació, no com a opinió (que no és objecte d'aquest informe), però que en generen, tal i com s'aprecia en els comentaris de les persones usuàries en alguns dels exemples analitzats.

Pel que fa al tema triat per realitzar aquest informe, les *fake news* en relació amb qüestions de gènere, i als continguts detectats, s'han trobat tres àmbits discursius.

7.1 Informacions falses amb elements que afirmen la inferioritat de les dones

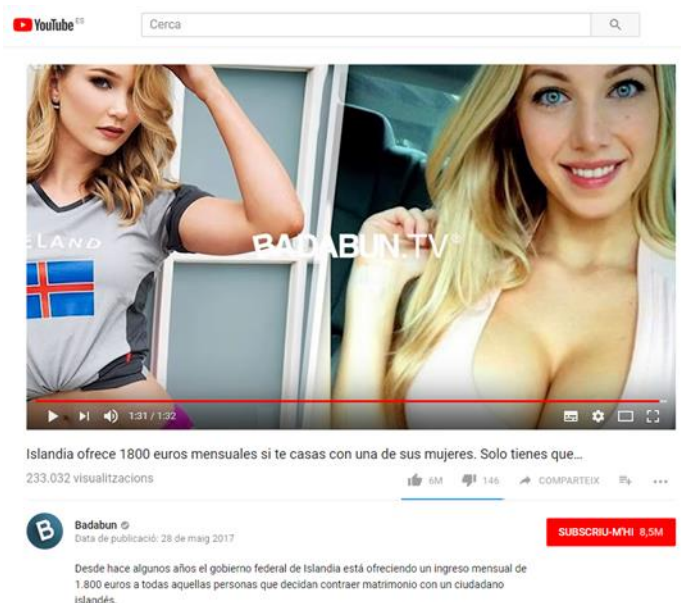
En primer lloc, s'han detectat informacions falses que suggereixen, amb diferents matisos, la inferioritat de les dones.

Així, en el cas de de les informacions falses sobre la **suposada compensació econòmica als homes que es casin amb dones islandeses**, sota una falsa política pronatalista d'un govern es fa una representació de la dona que l'objectualitza. Alguns dels continguts analitzats presenten de forma acrítica el fet que s'ofereixin diners a canvi del matrimoni amb dones i es destaca la bellesa física de les islandeses com a principal valor.

Un dels vídeos amb més visionats, *Islandia te pagara por casarte con sus mujeres*, reflecteix aquest discurs i l'acompanya d'imatges que objectualitzen les dones:

"El gobierno de este país te pagará 5 mil dólares. Por casarte con sus bellas habitantes [...] Así que si quieres cumplir el sueño de todo hombre. Toma el primer vuelo a Islandia. Desposa a una islandesa y cobra tu cheque. [...] Este país que no es solo limpio y tranquilo. También tiene a las mujeres más bellas del mundo. Que esperan por ti"

Figura 9. Captura de pantalla del vídeo de YouTube *Islandia ofrece 1800 euros mensuales si te casas con una de sus mujeres. Solo tienes que...* (canal Badabun)

Tot i que des d'una altra perspectiva, les informacions falses sobre el suposat allargament de la durada dels exàmens només per a dones a **la Universitat d'Oxford**, també creen un discurs d'inferioritat intel·lectual de les dones davant dels homes.

Per exemple, al lloc web noticiasdenavarra.com sota el títol *La Universidad de Oxford da a las mujeres más tiempo para los exámenes*:

“La prestigiosa Universidad de Oxford ha decidido aumentar el tiempo que le da a las mujeres para realizar sus exámenes. Esta polémica medida ha sido justificada por los partidos centristas como un intento de mejorar las bajas puntuaciones de las alumnas [...]. En años anteriores, el porcentaje de estudiantes masculinos que obtuvieron buenas notas fue el doble que el de mujeres [...] los alumnos de género masculino siguen aprobando en un mayor porcentaje que las alumnas.”

A partir d'aquí, molts comentaris de les persones usuàries que accedeixen a aquests continguts reiteren la inferioritat de les dones respecte dels homes. Per exemple a l'article titulat *Oxford da más tiempo a mujeres para que mejoren sus notas* del web taringa.net:

“Esto demuestra varias cosas. Cada vez las mujeres tienen más beneficios solo por ser mujeres, las feministas no se quejan cuando la desigualdad las beneficia y obviamente las mujeres son inferiores en general”

“Cómo no, al sexo inferior siempre le tenemos que dar ventaja. No están a nuestro nivel”

7.2 Informacions falses amb elements que creen un discurs contrari a les polítiques de gènere

Un segon grup d'informacions falses analitzades en aquest informe creen un discurs contrari a les polítiques de gènere. El sistema per induir aquest discurs són diversos.

En alguns dels casos analitzats les informacions falses **tracten directament sobre mesures de les administracions o d'institucions en favor de la igualtat de gènere.**

Així, la informació falsa sobre una presumpta recomanació dels serveis socials a denunciar la parella per violència masclista per tal d'obtenir les ajudes econòmiques que contempla la llei es presenta com un fet habitual, que s'aprofita per introduir el discurs contrari a les polítiques contra la violència masclista.

Per exemple, al vídeo de YouTube *Los Servicios Sociales ayudan a una madre si denuncia al padre de su hijo*, conté la informació següent en la descripció de la peça:

“El testimonio de Brenda, una mujer que vive junto al padre de hijo y el niño, y tras acudir a los Servicios Sociales de Santa Cruz de Tenerife, la única solución por parte del trabajador social de los Servicios Sociales fue: ‘Yo para que ellos me den la PSI o ayuda tendría que denunciar al padre de mi hijo, es la única solución que me dieron. [...]’”

Igualment, el vídeo de YouTube *Servicios Sociales recomiendan poner denuncias falsas para recibir ayudas*, inclou en la seva descripció:

“Servicios Sociales recomiendan poner denuncias falsas para recibir ayudas.
#existen demasiadas #denunciasFalsas”

Així mateix, els vídeos allotjats a YouTube *Servicios Sociales recomiendan denunciar falsamente por violencia de género a una okupa en España i España Servicios*

Sociales recomiendan denuncias falsas inclouen aquesta interpretació en el títol de les peces.

També en l'exemple de *fake news* que afirma que **la Junta d'Andalusia** regalarà la matrícula universitària a les dones que denunciïn a homes per violència masclista s'hi introdueix un missatge contrari a les mesures públiques contra aquest tipus de violència. Tal i com ja s'ha mencionat en l'epígraf 4.1, s'oculta informació rellevant.

Per exemple, a l'article *La Junta de Andalucía regalará la matrícula universitaria a las mujeres que denuncien a un hombre por "violencia de género"* del web alertadigital.com titula "regalarà" per a referir-se a tenir dret a un ajut i afirma que s'obté només amb la interposició d'una denúncia, mentre que cal acreditar documentalment ser víctima de violència masclista.

Els comentaris relacionats amb aquestes notícies evidencien que les persones que les consulten perceben que les lleis per la igualtat d'oportunitats i de polítiques de gènere estan creades per a lucrar-se econòmicament:

"Lo que les faltaba ya [...] que les regalaran los títulos universitarios [...] Dentro de nada empezaran a salir en las noticias montones de casos falsos de maltrato, y [...] a sacarse la carrera universitaria gratis sin pegar palo al agua"

En d'altres ocasions, es **posa en dubte la raó de ser de les polítiques de gènere a partir de la difusió de dades falses.**

Així, alguns dels exemples de *fake news* analitzades defensen la falsedat de les xifres oficials d'homes morts a mans de les seves parelles (dones) i també de les denúncies fraudulentament de violència masclista, i afirmen que s'amaguen magnituds molt superiors.

En tots dos casos es qüestiona la necessitat de les polítiques contra la violència masclista i es defensa que la legislació esdevindria discriminatòria pels homes.

Per exemple, pel que fa a les *fake news* que fan una interpretació determinada del **nombre d'homes morts a mans de les seves parelles o ex parelles dones**, s'acusa al Govern de l'Estat d'ocultar les xifres reals.

Així, l'article *Veintinueve hombres asesinados por mujeres: nadie hablará de nosotros cuando hayamos muerto* del web actuall.com sosté aquest posicionament:

“Los hechos son los hechos, pero la Ideología de Género –presente en la Administración y en la Justicia- se encarga de falsearlos. [...] La consigna es hacer creer que la mujer es la gran víctima y el varón el gran culpable. Y si no es así o no es del todo así, se ocultan las cifras de varones asesinados y asunto concluido.”

De la mateixa manera, l'article *Lo que Gobierno y Fiscalía no quieren que se sepa: 13 varones asesinados por mujeres en 2016* del web actuall.com tracta específicament de la Llei Integral de Violència de Gènere i acusa les institucions públiques d'ocultar la xifra real d'homes morts a mans de dones:

“Son miles los hombres que mueren cada año víctimas de la violencia feminista”

“Son miles de millones de euros, supuestamente destinadas desde Europa para la igualdad, una igualdad de género, donde las mujeres deben gozar de ventajas y privilegios a costa de pisotear a los hombres y a sus propios hijos, pues los niños no se libran de esta quema, sobre ellos recae de igual forma la discriminación que da vida al negocio de la industria de género.”

Aquesta *fake news* és interpretada com a real per les persones que hi accedeixen, per exemple:

“La violencia es violencia, y esta campaña así como su ley solo tiene un propósito, que es el favorecer y victimizar a la mujer, son campañas estúpidas pero resultonas, como las últimas de moda donde en casi cualquier película serie o comercial intentan mostrar una mujer superior al hombre en todos los niveles, basura mediática y política progresista que pretende favorecer a las minorías feministas, homosexuales, etc, buscando desestabilizar la sociedad, haciéndola de esta forma totalmente controlable, hombres, mujeres, jóvenes sin valores carentes de valentia y reacción, y feministas, homosexuales y un cada vez mas largo etcétera, solamente imponiendo su basura ideológica, mientras tanto el poder hace lo que quiere. El que no ve esto es de pura ignorancia y cobardía.”

En el cas de les informacions falses que **neguen l'existència de la bretxa salarial entre dones i homes**, s'atribueix la diferència de salari a que les dones treballen menys hores que els homes i a que “trien” feines pitjor remunerades. Així, a partir d'una interpretació tendenciosa d'unes dades estadístiques, es transmet un discurs

segons el qual no existeix una bretxa salarial sinó una opció vital i professional diferent. En conseqüència les polítiques de gènere no són necessàries.

Per exemple, en l'article *El mito de la brecha salarial*, on s'afirma que la bretxa salarial per qüestió de gènere no existeix i per tant les mesures per a eradicar-la són innecessàries:

“Lo que no deberíamos hacer es acusar a los empresarios o al "capitalismo salvaje" de una brecha salarial que no existe. Menos aún, inventar controles y nuevas regulaciones para corregir una situación imaginaria. El tema de la 'brecha salarial' es una buena muestra de lo mal que se analizan las estadísticas económicas, del poco rigor informativo general y del triunfo, esperemos que no definitivo, de lo "políticamente correcto" sobre la razón y la verdad.”

Les persones que accedeixen als continguts interpreten la informació com a verídica, com es mostra als comentaris de l'article:

“No sé si es por tanta telebasura, por tanta ideología de género o por qué será, que el coeficiente intelectual de los españoles está bajando cada vez más..... Lo de la brecha salarial es tan falso como decir que los burros vuelan con sus propias alas, bueno.... aunque esto, a base de repetirlo una y otra vez como lo de la brecha salarial, muchos burros/as y asnos/as con dos piernas también se lo creerán...”

7.3 Informacions falses amb elements que desautoritzen els moviments per la igualtat de les dones

Un tercer grup d'informacions falses busca la desautorització dels moviments per la igualtat de les dones mitjançant el descrèdit del que presenten com a ideologies “feministes”.

En aquest cas dos exemples de *fake news* associen feminisme i interrupció voluntària de l'embaràs, fet que genera un discurs contrari al moviment feminista per part de les persones que interactuen amb els continguts.

Un primer exemple seria la informació segons la qual **una feminista hauria interromput el seu embaràs perquè el nadó era un nen**¹⁴.

¹⁴ Tal com s'indica al web de verificació de fets Maldito Bulo, no hi ha cap dada que indiqui que aquesta informació sigui real.

Aquest contingut es difon a la xarxa amb titulars on es dona rellevància a l'activisme feminista de la suposada protagonista de la història. Per exemple: *Feminista: "Decidí abortar cuando supe que mi bebé sería niño"* (web actualidad.rt.com), *Una feminista estadounidense abortó a su bebé sólo por ser varón: "No podría traer otro monstruo a este mundo"* (alertadigital.com) o *Feminista aborta a su hijo por ser varón* (varonesunidos.com).

Algunes de les persones que accedeixen als continguts fan comentaris denigrants cap el col·lectiu feminista, com ara a la notícia publicada a alertadigital.com, on se'l vincula a la malaltia mental:

"Son unas pobres retrasadas mentales con infinidad de problemas. Su falta de juicio y de sentido común las hace proyectar sus delirios en la lucha feminista. Es la única forma que tienen para no sentirse unas inútiles."

De forma similar, una segona notícia falsa, que afirma que una **revista feminista insta a interrompre l'embaràs de nadons de raça blanca**, torna a associar el feminisme amb l'avortament. En aquest cas la *fake new* està extreta d'una revista digital satírica¹⁵. La informació es difon al web alertadigital.com en aquests termes:

"Está claro que el feminismo es otra arma sionista para erradicar la raza blanca del mundo, y cada vez lo demuestra más. Queda expuesto, sobre todo, gracias a las más fanáticas – que no son más que aquellas que han comprendido el feminismo en su esencia, por mucho que se diga – esas mujeres que sueltan bilis contra los hombres y los odian a muerte, lo cual es el fin último de su movimiento."

¹⁵Tal com indica la web de verificació de dades Maldito Bulo, la revista *Medusa Magazine*, on es publica aquest contingut, és dedica a difondre continguts satírics sobre el feminisme (<https://medusamagazine.com/?s=abortion>)

8. Conclusions

Aquest informe ha realitzat una aproximació pràctica al fenomen de les *fake news* o informacions falses centrant-se en un únic tema, les “notícies” relacionades amb qüestions de gènere. L'objectiu era respondre a tres preguntes d'investigació: com es construeixen, com es difonen i com elaboren un discurs.

Així, l'anàlisi de les informacions falses porta a un seguit de constatacions.

Les ***fake news* es construeixen de maneres i amb processos diferents**. Tot i que la característica comuna és la transmissió d'una informació falsa, el procés per arribar-hi és divers. En els casos analitzats en aquest informe s'han trobat exemples de creació d'una falsedat *ex-novo*, sense cap relació amb un fet real; de modificació del significat d'un fet totalment o parcialment real (distorsionant-lo, ocultant part de la realitat o elevant a categoria general un fet singular); i també de difusió d'un contingut originari d'una web satírica o de generació de bromes que acaba perdent el sentit inicial.

La viralització, en major o menor grau, és un tret característic de les *fake news*. Mitjançant la viralització fins i tot un contingut humorístic, sense intenció informativa, pot acabar convertit en una “notícia” creïble per part de la població.

Quant a la difusió, les informacions falses analitzades tenen en comú que s'han estès a través de la xarxa en formats i plataformes diversos (webs, blogs, YouTube, Twitter, Facebook, etc.). Així, una cerca a Google d'algunes de les informacions falses analitzades mostra com, sovint, una part majoritària dels resultats les presenten com a reals. En altres casos el titular reflecteix la *fake news*, que únicament és desmentida al cos de la notícia. Per contra, els desmentits dels fets són minoritaris. D'aquesta manera, es dona el cas que una notícia totalment falsa, com ara la remuneració a homes que es casin amb dones islandeses, pot assolir milions de visualitzacions en format de vídeo.

La distribució d'informacions falses afecta a àmbits temàtics molt diversos, i aquest informe s'ha centrat en un de concret, les qüestions de gènere.

En aquest cas l'anàlisi realitzada posa de manifest que a partir d'una sèrie de *fake news* diverses i la interpretació que se'n fa per part de les persones que hi interactuen es **vehicula un discurs determinat en relació amb les qüestions de gènere**.

Els exemples analitzats han difós **un missatge marcat per l'oposició a la igualtat de les dones**: “notícies” que contenen un missatge implícit d'inferioritat, d'altres que creen un discurs contrari a les polítiques d'igualtat o a la legislació d'eradicació de la violència masclista i d'altres que desautoritzen les lluites per la igualtat de les dones.

Un exemple il·lustratiu de discurs d'objectualització – i com a conseqüència d'inferioritat – de la dona, són les informacions sobre la suposada compensació econòmica als homes que es casin amb dones islandeses. En aquestes *fake news* es presenta la proposta de forma acrítica i normalitzada i sovint acompanyada de missatges – incloent-hi imatges sexualitzades – on es destaca la bellesa física de les dones islandeses.

Aquests discursos són resultat tant de processos de deformació de les dades reals (es fa una interpretació subjectiva de les xifres relacionades amb els homes morts per les seves parelles dones o les relatives a les denúncies falses per violència masclista, per exemple) com de l'ocultació de part de la realitat (com ara en la informació sobre el fals increment de la durada del temps dels exàmens de la Universitat d'Oxford únicament per a les dones) o, fins i tot, a partir d'una “notícia” satírica (com la suposada prohibició de l'Ajuntament d'Oviedo a mirar i adreçar-se a les dones pel carrer). En el primer cas, el missatge tramès és la manca de necessitat de polítiques d'igualtat o d'eradicació de la violència masclista; en el segon, la inferioritat intel·lectual de les dones; en el tercer, la suposada mesura genera un discurs que desacredita al moviment feminista al atribuir-li l'origen.

Tot i que aquest informe no ha fet una anàlisi de recepció dels missatges de *les fake news*, la interacció de les persones que hi accedeixen (en forma de comentaris o de retuits, per exemple) mostra **l'efectivitat en la transmissió d'aquest discurs contrari a la igualtat de les dones a través de les informacions falses**. Les *fake news* no són formalment opinió, però en creen.

Aquest aspecte entronca amb el fenomen conegut com *echo chambers* o la creació de sistemes tancats de persones amb pensament similars que es veuen amplificats per la repetició de missatges que els refermen. Així, l'anàlisi efectuada aporta indicis d'aquest fenomen en la mesura que els comentaris respecte d'un exemple de *fake news* majoritàriament sempre es mostren d'acord amb el missatge que transmet la informació falsa. Així, **el fenomen de les *fake news* contribuiria a la creació de guetos digitals creats entorn d'un pensament**.

